

NOTAT

Bilag til besvarelse af BEU 213: Erfaringer fra arbejdsmiljøarbejde i forbindelse med store byggeprojekter i de nordiske lande

15. marts 2021

J.nr. 20215200038

OEB
SHB

I forlængelse af samråd F om arbejdsmiljøet på byggeriet af Storstrømsbroen har Beskæftigelsesudvalget, på foranledning af Christian Juhl (EL), bedt ministeren om, at indsamle erfaringer med arbejdsmiljøarbejde i forbindelse med store infrastruktur- og byggeprojekter i de nordiske lande.

Arbejdstilsynet har på denne foranledning i januar 2021 foretaget en høring blandt arbejdsmiljømyndighederne til Island, Norge, Finland og Sverige omhandlende organiseringen af - og erfaringer med - arbejdsmiljøarbejdet på store infrastruktur og byggeprojekter.

Høringen omfattede følgende spørgsmål:

- Hvordan organiseres myndighedsindsatsen på arbejdsmiljøområdet ved store infrastruktur- og byggeprojekter? Hvad lægges der vægt på, hvordan og med hvilke virkemidler fx kontrol, dialog mv.
- Hvordan er arbejdsmiljømyndighedens rolle og indsats i forhold til bygherren og de projekterende, når de store projekter projekteres og planlægges? Er der fx dialog mellem myndigheden og bygherren, samt bygherrens rådgivere og projekterende i denne fase. I givet fald hvornår og hvordan?
- Hvordan samarbejdes der mellem myndigheden og offentlige bygherrer med henblik på en høj forebyggelsesindsats på arbejdsmiljøområdet på de store projekter i forhold til projektering og byggeproces? Herunder i forhold til alle arbejdsgiverne i byggeprocessen (underentreprenørerne).
- Hvordan er de offentlige bygherres rolle i de store projekter? Er det almindeligt, at der også angives krav og forventninger til arbejdsmiljøforebyggelsen i kontrakterne med de projekterende og de udførende virksomheder (entreprenørerne)?
  - Hvad er erfaringerne med dette?
  - Hvordan følges det op og håndhæves af bygherrerne?
  - Stilles der krav til virksomhederne om inddragelse af de ansatte i planlægning om sikkerhed og sundhed?

- Inddrages de faglige organisationer ved planlægning og gennemførelse mv. af sådanne projekter, og i givet fald hvordan?
  - Hvilke tiltag virker bedst?
- Kan I herudover hjælpe med oplysninger om erfaringer og tiltag, samt om forskningsbaserede rapporter i forbindelse med arbejdsmiljøforebyggelsen på store infrastruktur- og byggeprojekter.

Nedenfor præsenteres høringssvarene fra de respektive lande.

Opsummering af høringssvar fra Island

I organiseringen af arbejdsmiljøindsatsen på store infrastruktur- og byggeprojekter lægger arbejdsmiljømyndighederne i Island stor vægt på at nå ud til bygherren og hovedentreprenør allerede i planlægningsfasen af byggeriet med henblik på at orientere om juridiske forpligtelser og vejlede om vigtigheden af at vælge underleverandører med omhu samt at begrænse underleverandørkæden.

Lovgivningen i Island foreskriver, at bygherren eller en repræsentant for bygherren skal udpege en eller flere sikkerhedskoordinatorer, som skal sikre, at arbejdet planlægges og koordineres, når flere entreprenører arbejder på byggepladsen samtidig, herunder plan for sikkerhed og sundhed. Arbejdsmiljømyndigheden har pligt til at håndhæve denne bestemmelse samt at vejlede bygherren, rådgivere/designers og arbejdsgivere/entreprenører.

I Island trådte 1. januar 2020 en lovbestemmelse i kraft om kædeansvar for offentlige bygherrer/entreprenører. Lovbestemmelsen foreskriver, at hovedentreprenøren er ansvarlig for, at alle ansatte (uanset om de er deres egne ansatte, underleverandører eller vikaransatte) modtager en løn, har ansættelsesvilkår, forsikringer og andre rettigheder, som er i overensstemmelse med de gældende kollektive overenskomster. Bygherren skal oplyse hovedentreprenøren om dette ansvar i udbudsmaterialet. Det gælder også, at bygherren skal betale ansatte hos underleverandører og andre ansatte den ”rigtige løn” på hovedentreprenørens bekostning, hvis hovedentreprenøren ikke selv gør det. Vejledningen gælder for alle forhold på byggepladsen, herunder arbejdsmiljø.

Loven om kædeansvar trådte først i kraft d. 1. januar 2020, og erfaringerne med effekten er derfor begrænset. Der er pt. kun et par projekter, som er underlagt loven. Bygherren kan kræve, at entreprenørerne udarbejder en selv-vurdering i forhold til fx sikkerhed og sundhed, og herefter kan det være nødvendigt, at bygherren foretager inspektioner på byggepladsen og kræver forbedringer.

I Island er der ligeledes et lovmæssigt krav om, at sikkerhedskoordinatorer og sikkerhedsrepræsentanter skal inddrages i udarbejdelsen af et skema/en plan for sikkerhed og sundhed på byggepladsen. Fx udarbejdelse af et skema/plan for forebyggelsesinitiativer og forebyggelsesmål.

I Island er de faglige organisationer ikke aktivt involveret i planlægningen og gennemførelse af byggeprojekterne, men fagforeningerne er aktive i håndhævelsen af de kollektive overenskomster.

Opsummering af høringssvar fra Norge

Alle tilsynsaktiviteter i det norske arbejdsmiljøtilsyn er risikobaseret, og store infrastruktur og byggeprojekter vurderes generelt som værende forbundet med lav risiko (for arbejdsmiljøproblemer) sammenlignet med andre byggeprojekter. Derfor har de store infrastruktur- og byggeprojekter ikke høj prioritet.

Den lave risikovurdering tager bl.a. udgangspunkt i, at der er relativt få dødsfald og alvorlige ulykker på de store byggeprojekter i Norge. De norske arbejdsmiljømyndigheder vurderer, at en af forklaringerne på dette er, at de fleste aktører på de store byggeprojekter er kompetente og seriøse og har ressourcer til at sikre et godt arbejdsmiljø.

Arbejdsmiljømyndighedens tilgang over for bygherrer og entreprenører involveret i de store byggeprojekter er først og fremmest samarbejde og vejledning. Der blev i 2014 etableret et formelt samarbejde mellem de centrale parter i byggeriet, herunder byggefirmaer, designere, arkitekter, professionelle rådgivere, samt fagforeninger og arbejdstilsynet.

Der er ingen fast procedure for opfølgning på de store byggeprojekter. Det er op til ledere og tilsynsførende inden for hvert område at beslutte, hvordan projekterne følges. Nogle store projekter prioriteres og følges tæt fra planlægning og gennem hele projektet. Her er tilgangen ofte:

- Tidligt informationsmøde og regelmæssige statusmøder med bygherren
- Information og vejledning
- Vægt på forebyggelse og risikovurdering
- Tilsyn (anmeldte og uanmeldte) –herunder tilsyn med klager og ulykker.

Langt størstedelen af alle store byggeprojekter i Norge forvaltes af offentlige bygherrer. Erfaringen er, at de store offentlige bygherrer følger deres byggeprojekter nøje og har de fornødne ressourcer og kompetencer inden for arbejdsmiljø. Kontakten mellem arbejdsmiljømyndighederne og bygherren sker ofte ved, at bygherren selv kontakter arbejdsmiljømyndigheden på et tidligt tidspunkt med henblik på dialog. Arbejdsmiljømyndighederne følger de projekter og entreprenører tættere, som vurderes at have høj risiko for sikkerhed og sundhed.

De norske arbejdsmiljømyndigheder har ingen juridisk bemyndigelse til at kontrollere kontrakter, men det er myndighedernes opfattelse, at krav til arbejdsmiljøforebyggelse ofte er angivet i kontrakter på de store byggeprojekter. Fx foreskriver et direktiv, at de risikofaktorer, som identificeres under planlægning og projektering, skal medtages i udbudsmaterialet. Udbudsmaterialet skal ligeledes indeholde en beskrivelse af planer og foranstaltninger vedr. de identificerede risikofaktorer.

Angående inddragelse af medarbejderne i planlægningen af sikkerhed og sundhed er arbejdsgiverne lovgivningsmæssigt forpligtet til at sikre, at de ansatte inddrages i arbejdsmiljøplanlægningen.

Afsluttende bemærker de norske arbejdsmiljømyndigheder, at hvis der konstateres dårligt arbejdsmiljø hos en bygherre eller entreprenører, kan tilsynet vælge at følge dem tættere. De fremhæver en erfaring med en offentlig bygherre, som havde mange alvorlige ulykker, men som efter nøje opfølgning rettede op og i dag klarer sig godt. Erfaringen uddybes ikke nærmere.

I høringsvaret fra Norge er indsat følgende link til rapporter om bl.a. sikkerhed i bygge- og anlægsbranchen:

<https://sfsba.no/verktoykasse-kategori/rapporter-fra-arbeidstilsynet/>

Opsummering af høringsvar fra Finland

I Finland består arbejdsmiljømyndighedernes indsats på store infrastruktur- og byggeprojekter i en kombination af kontrol og dialog. Samarbejdet med de offentlige bygherrer organiseres på samarbejds møder, hvor der fx kan deltage en tilsynsførende med speciale i byggeri og en tilsynsførende med speciale i udenlandske entreprenørers pligter og ansvar. Hyppigheden af møderne kan variere fra fx en gang om måneden til en gang om året afhængig af byggefase og byggeprojektets behov. Møderne kan være mellem bygherren, projektkoordinatoren og arbejdsmiljømyndighederne, og der kan desuden afholdes separate møder med repræsentanter for byggepladsen og andre relevante myndigheder.

Normalt udpeges der en kontaktperson/projektkoordinator i arbejdsmiljømyndigheden, som byggepladsens løbende skal orientere om arbejdsmiljøforholdene på byggepladsen.

Endelig foretages arbejdsmiljømyndighederne tilsyn på byggepladsen, hvor bygherren og projektkoordinatoren deltager.

Finland angiver i høringsvaret, at der ikke afholdes møder mellem arbejdsmiljømyndighederne og de tekniske designere (technical designers), men på de oven for nævnte samarbejds møder drøftes byggeprojektets plan for forebyggelse af ulykker, og hvilke foranstaltninger der er taget i forhold til sundhed og sikkerhed i designet af byggeriet.

Til spørgsmålet om, hvorvidt de offentlige bygherrer stiller krav til arbejdsmiljøforebyggelse i kontrakter med rådgivere og entreprenører, svarer de finske arbejdsmiljømyndigheder, at bygherren skal udarbejde et sikkerhedsdokument for planlægning og opførsel af byggeprojektet. I de tilfælde, hvor der i sikkerhedsdokumentet stilles krav om sikkerhedsprocedurer og løsninger, som overstiger kravene i lovgivningen, oplyses det til entreprenørerne, inden kontrakterne indgås.

Der fremgår af høringsvarene, at medarbejderne medvirker til planlægningen af sikker og sundhed i nogle virksomheder. Det er uklart, hvorvidt det er et lovkrav.

Opsummering af høringssvar fra Sverige

Det svenske arbejdsmiljøtilsyn arbejder med en tilgang til store infrastruktur- og byggeprojekter, som både består i dialog og tilsyn i planlægnings- og udførelsesfasen af byggerierne. Tilgangen varierer fra projekt til projekt afhængigt af bl.a. viden om projekterne og tidligere erfaringer med de involverede bygherrer og entreprenører.

Det er ikke usædvanligt, at de tilsynsførende har et eller flere møder med bygherren, projektlederen og koordinatoren om arbejdsmiljømæssige forhold i projektforberedelsesstadiet. Ligeledes afholdes møder med arkitekter og designere under planlægningen af projektet for at drøfte forebyggelse af arbejdsmiljøudfordringer i udførelsesfasen samt i forbindelse med den efterfølgende anvendelse og vedligeholdelse af byggeriet.

Foruden dialogen foretager de svenske arbejdsmiljømyndigheder regelmæssige tilsyn både i planlægnings- og udførelsesfasen af byggeriet. For et par år siden blev der gennemført et nationalt projekt/indsats, hvor tilsyn i planlægningsfasen var et vigtigt fokusområde, men i øjeblikket er der ikke et sådan en nationalt koordineret indsats i gang.

Når det kommer til samarbejdet med bygherrerne, er der ingen forskel på, hvordan de svenske arbejdsmiljømyndigheder behandler offentlige og private bygherrer. Der er heller ingen væsentlig forskel på, hvordan offentlige og private håndterer arbejdsmiljørelaterede spørgsmål i planlægningsfasen. Generelt oplever de svenske arbejdsmiljømyndigheder en tendens til, at de private og offentlige bygherrer på de store bygge- og infrastrukturprojekter, som er ”professionelle”, er mere interesserede i at have en løbende dialog med arbejdsmiljømyndighederne fra projektets start og gennem hele byggeriet.

I Sverige er der intet krav om, at offentlige bygherrer skal medtage arbejdsmiljøkrav, når de hyrer entreprenører og andre aktører til at udføre arbejde på større byggeprojekter, men nogle offentlige bygherrer stiller alligevel arbejdsmiljøkrav i denne indledende fase. Erfaringen er, at det afhænger af de personer, som har ansvaret for byggeprojektet i fx kommunen, hvorvidt der indarbejdes arbejdsmiljøkrav i kontrakterne.

Ifølge den svenske arbejdsmiljølov skal virksomhederne inddrage en eller flere sikkerhedsrepræsentanter i sikkerheds- og sundhedsplanlægningen, herunder planlægning af arbejdsprocesser, arbejdsmetoder og tilrettelæggelse af arbejdet samt planlægningen af arbejde med materiale, som kan forårsage sygdom eller ulykker. Sikkerhedsrepræsentanten skal også deltage i udarbejdelse af handleplaner. Endvidere skal arbejdsgiveren orientere sikkerhedsrepræsentanten om eventuelle ændringer undervejs i byggeprojektet, der påvirker sikkerhedsforholdene. Arbejdsgiveren skal desuden give medarbejdere, sikkerhedsrepræsentanter og sikkerhedsrepræsentanter for lærlinge (student) mulighed for at deltage i det systematiske arbejdsmiljøarbejde.

Generelt er det de svenske arbejdsmiljømyndigheders erfaring, at der flere forskellige faktorer, som spiller ind, når man skal pege på, hvilke initiativer som virker bedst i forhold til at skabe et godt arbejdsmiljø på de store infrastruktur- og byggeprojekter. Effekten af forskellige tiltag afhænger bl.a. af situationen, de involverede aktører, samt på hvilket stadium arbejdsmiljømyndighederne involveres. En kombination af dialog og kontrol er normalt den mest almindelige tilgang.

I høringssvaret fra Sverige er indsat to links til forskningslitteratur.

Rapport om eksisterende videnskabelig viden om risici og sikkerhedsarbejde i byggebranchen: <https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/kunskapssammanstallningar/risker-och-sakerhetsarbete-i-byggbranschen-kunskapssammanstallningar-rap-2017-5.pdf>

Forskningsprojekt om arbejdsulykker i byggebranchen i Danmark og Sverige: <http://hdl.handle.net/2077/55691>